№ 132 Օգոստոսի 9 (21) 1879 Օգոստոսի 9 (21) № 132

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ կէս տարվանը 6 րուբլ։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդուն_ում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կապիկութիւն։ — Ներքին տեսութիւն։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Մի խորհուրդ Թիւրքիայի հայերին։ Նամակ Թիւրքիայից։—Խմբագրութեան կողմից։—Յայտարարութիւններ։ — Տեղեկացոյց։ — Բանասիրական։ Հայի իրաւունքը ո՞վ պիտի պաշտպանէ։

ԿԱՊԻԿՈՒԹԻՒՆ

Ոչ մի ազգի մէջ այդ-քան զարգացած չէ կապիկութեան յատկութիւնը, որքան հայերի մէջ։ Հայի վրա խօսքը, քարոզը, միտքը, թէօրիան այնքան չեն ազդում, որքան կենդանի օրինակը։ Հէնց որ մի հայ տեսնում է որ նրա հայրենակիցը մի որ և է գործ է սկսել, նա իսկոյն հետևում է նրա օրինակին, կամենում է նմանվել նրան, նոյնը անել ինչ որ իր հայրենակիցն է արել, մրցութիւն անել նրան։

Մինչև որ դուք չեք սկսել մի գործ, մի ձեռնարկութիւն,—հայերից ոչ ոք չէ մտածում այն գործի, այն ձեռնարկութեան հնարաւոր լինելու մասին։ Բայց հէնց որ մինը յայտնվում է, որ այս կամ այն գործին ինիցիատիւ է տալիս,—իսկոյն յայտնվում են տասն, քսան մարդիկ, որոնք սկսում են կապիկութիւն անել և նոյն գործին ձեռք տալ, ինչ որ յանձն է առել առաջինը։ Այդպիսով շատ անգամ սկսողին են վնասում և միմեանց փոխադարձապէս են վնասում։

Դիցուք քաղաքի մի ամբողջ թաղը մնում է առանց հացթուխի և այդ թաղի բնակիչները ստիպված են քաղաքի մի այլ թաղից իրանց հարկաւոր հացը գնել։ Վերջապէս մինը բաց է անում հացի մի խանութ,—իսկոյն յայտնվում են երեք չորս մարդ, որոնք բաց արած խանութի մօտ նոյնպէս հացի խանութներ են բաց անում և միմեանց սկսում են մրցութիւն անել, միմեանց վնասել....

Դիցուք թէ հայերից մինը ըսկսեց մի հայոց լրագիր հրատարակել,—իսկոյն կը գտնվեն նրա հայրենակիցների մէջ անձինք, որոնք առաջ երբէք չէին մտածում լրագիր կամ ամսագիր հրատարակելու, որոնք իրանց անձը այդ տեսակ ձեռնարկութեան համար անընդունակ և անպատրաստ էին համարում,—իսկ այժմ նրանք էլ հային յատուկ կապիկութեան զգացմունքից դրդված նոյնպէս ձեռք են տալիս լրագրի կամ ամսագրի հրատարակութեան....

Ինչ ուզում էք գործ սկսեցէք՝ ծխախոտի գործարան հիմնեցէք, ուսումնարան բաց արէք, թատրոն կառուցէք, լրագիր հրատարակեցէք, դասախօսութիւն կարդացէք, ընկերութիւն կազմեցէք, մօդային ապրանքի խանութ բաց արէք,—մի և նոյն է, իսկոյն կը գտնվեն հարիւրաւոր մարդիկ հայերի մէջ, որոնք առաջ երբէք չէին էլ մտածում այդ տեսակ գործերին ձեռնամուխ լինել, և որոնք կապիկութեան յատկութենից դրդված ձեզ կը սկսեն նմանվել, նոյնը անել, ինչ որ դուք էք անում, ձեզ վնասել և փոխադարձապէս միմեանց վնասել....

Հայը ամեն տեղ նոյն յատկութիւններն ունի, ամեն տեղ հայը կապիկի յատկութիւնն ունի։

Մեր նկարագրված փոքր երևոյթներին նման մի աւելի ընդարձակ երևոյթ նշմարվում է այժմ և Կ. Պօլսի հայերի մէջ։

Առաջ Կ. Պօլսի հայը երբէք չէր մտածում իր ազգի մէջ, բուն Հայաստանում, կրթութիւն տարածելու նպատակով ընկերութիւններ հիմնել։ Վերջապէս հիմնվեցաւ առաջին ընկերութիւն, որ աւենք «Արարատեան» ընկերութեան անուն է կրում։ Եւ ահա կապիկ-հայերը սկսում են ամեն օր այդ ընկերութեան պէս, նոյն նպատակով նոր նոր ընկերութիւններ հիմնել Կ. Պօլսի մէջ։ Հիմնվեցան «Արարատեան», «Դպրոցասիրաց-Արևելեան», «Կիլիկեան», «Սենեքերիմեան» և այլ բազմաթիւ ընկերութիւններ....

Այդ ընկերութիւնները այժմ այն աստիճան բազմացել են, որ մենք առանց երկիւղի կարող ենք ասել թէ նրանք բոլորն էլ միմեանց վնասում են, բոլորի ոյժերն էլ ցրվում են և ոչ մինը իր նպատակին չէ հասնում։

Ահա հային յատուկ կապիկութեան հետևանքը։ Ընդհանուր գործ բռնելու տեղ, ամեն հայը ջանում է թուլացնել ուրիշի, իր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆԷ

Սոս հարցն է, որ 600 տարիէ հետէ հայի միտքը զբաղեցնում է և աճմ նոյն խնդիրը այսօր բոլոր Տաճկահայաստանի հայերի սիրտն վերև վայր է յուզում։ Կիլիկիոյ մասին Թուրք կառավարութեան բռնած իրաւանց և արդարութեան հակառակ այպանելի ընթացքը արդէն մեր ականջների տակ բարձրաձայն գոչում է թէ հայի իրաւունքը ոչ մէկ ժամանակ Թիւրքիոյ կողմից պաշտպանելու չէ, յարգուելու չէ. ի նկատի առնուելու չէ։ Շահախնդիր և անխիղճ Անգլիայի վերջի օրերում ի գործ դրած մի արարքը, յորում նա աշխատում է հայ անունը Հայաստան անուան հետ արմատից ոչնչացնելու կենդանի ազգաց և ազանց միջոցում.... բացարձակապէս արտայայտում է որ հայը իւր իրաւանց պաշտպանութեանը մասին իսկի բրիտանական առիւծից որ և իցէ մի ակնկալութիւն ունենալու չէ. միայն համակրական ցոյցեր և կեղծ կօմպլիմէնտներ ընելու վարժող և այսչափով բաւականացող գաղիացին մեզ որոշապէս ասում է որ մի իրական բան տեսնելու յոյս չունենանք իր կողմից. անտարբեր գերմանացին ամենևին ուշադրութիւն չէ դարձնում հարստահարեալ, ընկճեալ և տարաբաղդ հայի վրայ. նոյնպէս ալ իտալացին և սպանիացին արևելքի մէջ ոչինչ շահ չունենալով հեռու հեռու են քաշուել «ես մէկը ինչ անեմ» ասելով. ազատասէր և վեհանձն ամերիկացին, որ չորս միլիօն սև գերիների ազատութիւնը իր արեամբը գնեց, շատ հեռուն է, ուրեմն չէ կարող հայի իրաւունքներին պաշտպան կանգնել, ապա ո՞վ պիտի պաշտպանէ խեղճ հայի բռնաբարեալ իրաւունքը,—կը պատասխանենք մենք,—ռուսաց մեծազօր տէրութիւնը. որովհետև նա ամենից մօտ է գտնվում հային և Հայաստանի, որովհետև նա ամենից առաւել վերահասու է հայի հարստահարութիւններին, բարբարոս քրդերի և վայրագ թուրքերի կողմից, որովհետև նա մէկ միլիօնից աւելի հայ հպատակներ ունի այսօր իւր իշխանութիւնի տակ, որոնք ի վաղուց անտի ռուսաց մեծազօր տէրութեան բանիւ և արդեամբ մեծամեծ ծառայութիւններ են մատուցանում և նորա յառաջադիմութեան ծաւալումի և զարգացումի մասին շատ օգտակար են եղած, որովհետև նախախնամութիւնը ասես թէ մի մասնաւոր դիտաւորութեամբ այս ազնիւ ազգին է վերապահել քրիստոնեայ ազգերի իրաւունքները պաշտպանելու վսեմապատակ մեծ գործը։ Ուրեմն բացի սորանից ո՞ւմ դիմէ հայ ազգը իր դարաւոր ցաւերի և նեղութիւնների մէջ, որոնց տակ նա այսօր չնչասպառ ընկճեալ մնացել է։ Ո՞ւսկից օգնութիւն ակնկալէ հայ ժողովուրդը Տաճկահայաստանում, ուր մի կողմից վայրենի քուրդը, միւս կողմից մոլեռանդ և անխիղճ թուրքը այժմ ուխտել են զաւթել և զբնել մինչ ցի սպանիցեն ի սպառ սպուռ զՀայն ու զՀայաստան... Ընթերցող հայ, դու որ Թիֆլիսում, Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Փարիզում, Լօնդօնում, Վիէննայում, Պէրլինում, և այլն, և այլն, այս տողերս «Մշակի» էջերում կը կարդաս, թերևս մտածես ինք զինքդ մօտ «այս թղթակիցն էլ լուսաճանճ տեսել է ելեր, կրակ կայ, գոչում է». բայց կասեմ քեզ ով որ լինիս թէ չափազանց սխալվում ես, վերջին աստիճան քո ազգային տեսութեան մասին կուրութեան մէջ ես գտնվում, վերջապէս իսկի լուր և տեղեկութիւն չունիս որ Հայն ու Հայաստանը եթէ երբէք եղաւ առեն մը յորում վտանգաւոր կացութիւնի մը մէջ նետուեցաւ այն ալ ներկայ ժամանակին է. ա՜խ, երանի թէ կարենայի այս տկար գրչովս հասկացնել ամեն հայի այս դառն ճշմարտութիւնը որոյ առջև հոգիս կը սոսկայ ու կը խռովի, սիրտս կը տրոփէ, ձեռքս կը դողայ և աչքէս արտասուքի կաթիլներ կը գլորին։ Այո, հայը իր սուրբ հայրենիքովը մէկ տեղ սպառնալի վիճակի մը մէջ է գտնվում այսօր. ՄԵԾ Է ՎՏԱՆԳԸ և եթէ փոյթ չը տանենք անմիջական դարմաններ հնարել, միջոցներ գտնել, պլաններ պատրաստել մեզ դէմ լարուած որոգայթներէն մեր ազգութիւնը բնաջինջ ընելու, Հայաստանը վերջնականապէս հայի արեամբ ներկելու և ողողելու, հայի դիակներով լեցնելու, հայի փլատակների տակ թաղելու մասին, նիւթուած դժոխային մեքենայութիւններից խուսափելու, պահ մը յետոյ շատ ուշ պիտի լինի և մեր ազգն ու հայրենիքը, որ Չինկիզխաններու, Լէնկթեմուրներու, Միրզա Աբբասներու և այլն ձեռքէն պրծած ողջմամբ 19-րդ դարին հասել է, ա՛լ անվերադառնալի պայմանաւ կորսուած պիտի լինի.... Ընթերցող հայ ասածս լաւ ի միտ առ և սկսէ հայի ու Հայաստանի մերկութիւնի համար խորհելու գործել. այս պահանջում է քեզանից և ինձանից և ամենից մեր սիրելի հայրենիքը, ուր մեր պապերն և բոլոր յաւերժական յիշատակաց արժանի նախահայրերն ամփոփեալ կան և իրենց սուրբ գերեզմաններից հանդարտ զմեզ են դիտում տեսնելու համար թէ արդեօք մենք աշխարհի ցոյց պիտի տանք որ մենք իրենց, այն մեծահոգի հայրենասէր և անձնանուէր հայերի սերունդներն ենք։ Խորհեցի հայը այսօր իր հայրենի նուիրական սուրբ հողին վրա ակնթարթի մը մէջ տնով, տեղով, հաւատքով և օրէնքով կենդանեաց երկրէն կորուելու, իսպառ սպուռ բնաջինջ ըլլուելու սոսկալի վտանգի մէջն է և ո՛վ գիտէ, թերևս (Տէր մի արասցէ) դեռ այս գրութիւնս «Մշակի» տպարանը չը հասած հեռագիրը մի աղէտալի գոյժ հաղորդէ աշխարհի. թէ ինչ ըսել կուզենք այն առեն ընթերցողը լաւ մը պիտի ըմբռնէ երբ բանը եղածին պէս պատմենք։ Սկսենք ուրեմն այս անցեալ 15 օրվայ միջոցում Կարնոյ մէջ պատահած քստմնելի դէպքերը նկարագրել և ընթերցողը թող բարեհաճի իր երևակայութիւնների մէջ մի քանի վայրկենի համար մեզ հետևել ուր որ մենք զինքը պիտի առաջնորդենք։ Յունիսի 18-ին երեկոյեան առեններում Կարնոյ կէօմրիւք արքասը (Մաքսատան ետևը) կոչուած թաղում, ուր պարսիկների հիւպատոսարանը կառուցեալ կայ, մի զազրալի ոճրագործութիւն տեղի ունեցաւ, որոյ մանրամասնութիւնք հետևեալք են. մի 18 տարեկան պարսիկ պատանի, որոյ հայրը պարսկական հիւպատոսարանում չը գիտեմ ինչ պաշտօն վարում է, կը յանդգնի իր պիղծ կիրքը մի տասնամեայ աղջատիք անմեղ հայ աղջկայ վրա ի գործ դնել. որովհետև այդ թաղում պարսիկներ և հայեր միախառն են բնակվում և մատաղերամ հայ աղջիկներ ըստ իրենց սովորութեան յաճախ տների դռների առջև ման են գալիս, վայրենի պարսիկը նենգութեամբ իրենց դրացիի Մարիամ անուն զաւակը կը յաջողի իրենց տան դռնից ներս գցել և կատաղի վագրի մի նման իսկոյն իր ճանկն ինող ողորմելի մանուկի վրա յարձակելով կը սկսի...Աղջկայ հանած սրտաճմլիկ աղաղակներէն և լաց ու կոծէն մի ծերունի թիւրք հետաքրքրութեան շարժելով կսկսի ասդին անդին վազել տեսնելու թէ ինչ կայ նոյն պահուն. դրացի հայ կիներ ալ այս աղիողորմ լացի ձայնը լսելով փողոց դուրս կուգան, իսկ անագորոյն պարսիկ ոճրագործը արդէն ամենայն ինչ կատարած լինելով երբ տունի դռնովը ուզում էր փախչել, իսկոյն մի քանի հայ երիտասարդների միջոցաւ կը ձերբակալուի և ուղղակի պարսից հիւպատոսարանը տարուելով կը յանձնուի կօնսուլի, ինչպէս որ օրէնքն ալ այնպէս կը տրամադրէր։ Նոյն իրիկունը և հետևեալ օրը բովանդակ Կարնոյ հայ ժողովուրդը այս պարսիկ հրէշի ի գործ դրած բռնաբարումի և պղծութիւնի մասին վերջի աստիճան յուզեալ լինելով, խմբովի կը դիմէ առ որ անկ է օրէնքի գործադրութիւնը և

հայրենակցի, իր հարևանի սկսած գործը, և այդպիսով ոչ մի գործ չէ աջողւում Հայերի մէջ։

Մենք խորհուրդ կը տայինք Կ. Պօլսի Հայերին թողնել Հայի այդ վնասակար յատկութիւնը, կասկածոտութիւնը, — և միացնել այդ բոլոր մանր և ցրւած ընկերութիւնները մի ընդհանուր և ընդարձակ ընկերութեան մէջ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են ԴՈՒՐԱՑԻՑ, որ այդ քաղաքից 10 վերստ հեռաւորութեամբ գտնւած Ջաղալօյ կամուրջի մօտ աւազակները կողոպտել են պ. Աղաջան Աւետիսեանին։ Պարոնը կրել են իր սեփական 2500 ռուբլ և մի ուրիշ վաճառականից նրան յանձնւած 6500 ռուբլ։ Մի քանիսը կասկած են յայտնում, իբր թէ աւազակների յարձակումը ... միայն պատմութիւն է և...փողերը ծածկւած են։

—

Պ. Աղեքսանդր Սպարապետեանը խնդրում է մեզ յայտնել, որ նա պ. Գրիգոր Սարգսեանի պարտ չէ 10 ր., որ պարոնը «Արարատեան ընկերութեան» է նուիրում։ Այդ 10 րուբլ Ա. Սպարապետեանը ստացել է դասերի համար։

—

Մեզ հաղորդում են, որ ՓՈԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ երկաթուղիով ճանապարհորդելը բաւական վտանգաւոր է, որովհետև մեքենայից դուրս թափած կայծերը լցնում են վագօնները։ Այդպէս պատահում է, ոչ թէ միայն երրորդ կարգի վագօնների հետ, այլ և առաջին և երկրորդ կարգերի։

—

Մեզ գրում են ԳՕՐՈՒՑ, որ օգոստոսի սկիզբներում այնտեղի փողոցներում լապտերների սիւներ են կանգնեցրել։ Սիւները բաւական մօտ են միմեանց, բայց լապտերները չատ աղօտ են լուսաւորում։

—

ԳՕՐՈՒՑ մեզ հաղորդում են, որ Կուր գետի վրա մի կամուրջ շինելու համար բաւական փող է հաւաքւած, բայց մինչև հիմա կամուրջի շինութիւնը չեն սկսում։

—

Կիրակի, օգոստոսի 12-ին, ռուս թատրոնասէրները տ. Վ. Պաչայեան-Տէր-Գրիգորեանի մասնակցութեամբ Արծրունու թատրոնում մի ներկայացում կը տան։ Տ. Պաչայեան-Տէր-Գրիգորեանը կը ներկայացնէ «փակւած դրան մօտ», մօնօլօգ թարգ. Յ. Տէր-Գրիգորեանի։

—

ԵՐԵՒԱՆԻ կաթուղիկէ եկեղեցու երեցփոխան պ. Յ. Ղարիբեանը գանգատւում է մեր Երևանի թղթակիցներից։ Պարոնը ցաւում է, որ մեր թղթակիցները նկատում են զանազան Մելեանների պակասութիւնները, մինչդեռ իր արժանաւորութիւնները չեն հրատարակում։ Պարոնը յայտնում է, որ կաթուղիկէ եկեղեցին մինչև 1878 թուականը նախկին երեցփոխանների ժամանակ տարեկան 50 ր. արդիւնք հազիւ է ունեցել, իսկ իր ժամանակ մի տարվայ ընթացքում եկեղեցին 1050 ր. արդիւնք է ստացել։ Մեր թղթակիցների ուշադրութիւնը դարձնում ենք այդ գործի վրա. գուցէ նոքա կը կարողանան տեղեկութիւններ հաւաքել և ցոյց տալ, որ վերջին տարվայ ընթացքում եկեղեցին 1050 րուբլուց աւելի եկամուտ կարող էր ունենալ։

—

Ստացանք ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻՑ պ. Մկրտիչ Ասմայեանից 10 րուբլ յօգուտ «Արարատեան ընկերութեան։»

—

Կիրակի օր, օգոստոսի 5-ին կատարվեցաւ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ մի չատ փառաւոր եկեղեցական հանդէս. մի հրէայ օրիորդ, որ մի հայ օֆիցերի նշանածն է, ընդունեց հայոց լուսաւորչական դաւանութիւնը։ Մկրտութիւնը կատարվեցաւ Ս. Գէորգի եկեղեցում, ահագին բազմութեան ներկայութեամբ։ Մեր կովկասեան վարչութեան բարձր աստիճանաւորներից ոմանք ներկայ էին հանդիսին և կնքահայրն էլ մի բարձրաստիճան անձնաւորութիւն էր։

—

Երէկ ստացանք ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային փօստայով մի ռուսերէն գրած նամակ սաստիկ կեղտոտ հայհոյանքներով «Մշակի» ամբողջ խմբագրութեան դէմ Ասիացու վերջին ֆելիետօնի պատճառով։ Նամակը այնքան կեղտոտ է, որ գրողը անպատճառ մի չատ կեղտոտ մարդ պէտք է լինի։

—

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կազմւող անչափահաս մանուկների հովանաւորող ընկերութեան գործերով հետաքրքրվողները հրաւիրվում են առաջին ընդհանուր հիմնադիր ժողովի, որ լինելու է ուրբաթ, օգոստոսի 10-ին, երեկոյեան 8 ժամին Գիւղատնտեսական ընկերութեան բնակարանում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՀԱՅԵՐԻՆ

—

Մինիստրական տագնապը վերջացաւ Ստամբուլում. Խայրէդդինի յեղափոխական ձգտումները փշրվեցին սուլթանի անդորդ հաստատամտութեան դէմ, որով և իջաւ մեծ վէզիրը նախարարապետական գահից։ Նայելով այս անցքին Հայաստանի և Կ. Պօլսի ազգային ժողովի շահերի և քաղաքական կէտից, չէ կարելի Խայրէդդինին չը ցանկանալ բարի ճանապարհ, վասն զի եթէ իրագործվէին նորա ձգտումները, եթէ գիջումը լինէր նորա պահանջներին և յաղթէր նորա առաջարկած կառավարչական սիստեման, այդ ամենից կը վնասվէին անշուշտ ինչպէս Հայերի առանձնական ձգտումները, այնպէս էլ Հայաստանի բարենորոգման յոյսը։

Պետական ընդհանուր սահմանադրութիւնը և կառավարելու պարլամենտական եղանակը, որ մօդա հանեց Ստամբուլում Միդհաթ փաշան և որը պահանջում էր այժմ Խայրէդդինը, պատուաստվելով Թիւրքիայի անմշակ և անջրդի հողի վրա, պիտի նմանէր այն կոպիտ ասիացուն և տգէտ հային, որը իր անճոռնի հագուստը փոխելով եւրոպական զգեստի, կարծում է որ ինքը ևս եւրոպացի է դառել։ Խորհրդարանական ձևը Թիւրքիայում, այո՛, կը կրէր եւրոպական շաբլօն, եւրոպական պատկեր, եւրոպական մի մեքենայական մեթօդ, մինչդեռ բուն էութեամբ նա կը մնար հաստատ նոյն ասիական ընկղբունքներին, նոյն մուսուլմանական կրօնամոլութեան, նոյն բռնասիրութեան, նոյն անհամբերողութեան, որոնց վրա հիմնվում է ևս սուլթանի միահեծան իշխանութիւնը, միայն թէ աւելի վատթար տարբերութեամբ, վասն զի պարլամենտական հաստատութիւնը ստանալով Եւրոպայի աչքում մի ծանրակշիռ և հեղինակաւոր նշանակութիւն, Էլլիօտների և Լայարդների ձեռքին կը լինէր աւելի ամուր գործիք, աւելի հեշտ խաղալիկ, քան թէ սուլթանի անձնաւորութիւնը և նորա ֆանատազիան, պատճառ՝ այդ պարլամենտում ատենաբանողները կը լինէին ոչ թէ թիւրք ազգի շահերին հաւատարիմ և անձնուրաց մարդիկ, այլ կաշառւած չալմաներ և դաւաճան փաշաներ։ Սոքա կը լինէին այն վահանը, որով կը ծածկէր Անգլիան իր դաւերը և Հայաստանի կործանումը, սոցա վրա ցոյց կը տար նա ասելով Հայերին. «դէ՛հ, լռեցէք, էլ այժմ ձեր բողոքը տեղիք չունէ, երբ երկիրը կառավարում է ամբողջ ժողովուրդը իր ընտրեալների մասնակցութեամբ, որոնց մէջ գտնվում են ևս և ձեր հաւատարմատարները» բայց ովքե՞ր կը լինէին այդ հաւատարմատարները, բացի մի քանի սոված և տրկահոգի էֆէնդիներից....

Այս ամենից հետևում է այն հանգամանքը, որ տաճկահայերի համար հարիւր անգամ նախապատիւ և ձեռնտու կարող է համարվիլ գտնվել առ այժմ սուլթանի խասսական միահեծան կառավարչութեան տակ, քան թէ մի շքեղ պալատում ժողոված փարթամխօս ատենաբան-պատգամաւորների իրաւասութեան ներքոյ. սուլթանի վրա կարելի է գոնէ ցոյց տալ ինչպէս կամայականութիւնը իր մէջ անձնաւորող մի անհատի, հետևաբար կարելի է և բողոքել այդպիսի կամայականութեան դէմ, մինչդեռ այդպէս չէ կարելի վարվել պարլամենտի հետ, որի իրաւունքները, վճիռը և ուղղութիւնը պատսպարւած են միշտ ժողովրդի անունով, կամքով և հաւանութեամբ։

Այսպէս է մեր կարծիքը Թիւրքիայի սահմանադրական կառավարչութեան վրա, որի ճանապարհին այդչափ եռանդ յայտնեց Լայարդը, բայց դարձեալ չը կարողացաւ առաջ տանել Անգլիայի հաւատարիմ գործակատար Խայրէդդինի բանը. ահա՛ այս է պատճառը որ սեպուհ պարտաւորութիւն ենք համարում այնտեղ Կ. Պօլսի ազգային ժողովին՝ շտապել քանի միջոց կայ, քանի որ Անգլիայի

յանցաւորի պատժուելը պահանջելու, և որովհետև, ինչպէս աշխարհայայտ է, պարսիկները խիստ վարպետ են այսպիսի պարագաններում արդարութիւնի ձեռքէն խոյս տալու և ամենէն աւելի այս տեսակ առիթներում իրենց կօնսուլների բացարձակ պաշտպանութիւնի վրա իրաւունք և յոյս ունենն, վասնորոյ հայերը կը պահանջեն որ ոճրագործը խկոյն տաճկական ոստիկանութեան յանձնուի։ Քէրբէրտագը (պարսից հիւպատոսը այսպէս է կոչվում) կը դիմադրէ, բայց վերջապէս կը զիջանի և յունիս 20, ուրբաթ երեկոյ յանցաւորը տէրութեան բանտը կը խրկուի, որոյ վրա յուզեալ ժողովուրդը մի քիչ կը հանդարտի։ Բայց չը գիտեմ ինչ միջոցով պարսիկները կը յաջողին հետևեալ օրն բանտարկեալը դարձեալ պարսից հիւպատոսարանը բերել. ժողովուրդը վերստին տակն ու վրա կը լինի և թուրք կառավարութեան դէմ բողոք բառնալով ոճրագործը կրկին և վերջին անգամ կուղարկուի ի բանտ, և ահա այն օրից սատանան կը մտնէ պարսիկների փորը և սոքա կը սկսեն հայերից վրէժ առնելու պլաններ պատրաստել. կիւրակին կանցնի առանց մի մասնաւոր դէպք պատահելի. երկուշաբթի յուլիս 2|14 առաւօտը մի հայ պատանի պարսիկ հացագործի մօտ կերթայ հաց գնելու և գինը ինչ որ է պղինձ դրամով կուզէ հատուցանել. պարսիկը բարկանալով մէկ կողմ կը նետէ դրամը և կսկսի այդ դրամը կտրողի (Թրքաց թագաւորի) և զայն գործածողի հաւատքին, օրէնքին, մազին և մօրուքին հայհոյել, քանզի վերջի օրերում պղինձ դրամը խիստ մեծ քանակութեամբ շրջաբերութիւն ունենալով բոլորովին յարգէ ընկած էր և մէկ օսմ. [illegible]

երկրում ամեն չարիք և ապօրինաւորութիւն արձակ համարձակ գործում է, ինչպէս կարենում, օրէնք և արդարութիւն նորա աչքերի առաջը ոչինչ նշանակութիւն չունի. գողութիւն ընել, բսպաննել, երկու սեռի անմեղ մանկտեաց պատիւը արատաւորել այլովին հանդերձ, նորա համար սովորական բաներ են...բայց մենք դառնանք մեր պատմութիւնի. այս միջոցում մի թիւրք պաշտօնակալ այդ տեղից անցնելով կը լսէ պարսիկի ըրած հայհոյանքը և մի քանի յանդիմանական խօսք կասէ նմա, նա կը պատասխանէ, խնդիրը կը մեծնայ, պարսիկները մօտակայ խանութներից փիրսիլահ (լաւ զինուորւած) դուրս կը թափեն ինչպէս միշտ իրենց վատ սովորութիւնն է, որ երբ ինչ և իցէ աստիճանի բան մը տեղի գտնէ, նորանք անպատճառ պէտք է դուրս գան և կռուեն, մէջ մաս բաժին ունենան...Պարսիկ մի հաց գնել ուզող հայ տղայի մազերէն բռնածին պէս հաւատք և օրէնք հայհոյելով զայն հացագործի փուռի մէջ կը նետէ, որ մեծ գուբ մ՚է գետինը թաղուած և դուրսէն կրակ վառուելով կը տաքնայ այն աստիճան որ երբ լաւաշները գուբի ներսի կողմը փակտուեն, իսկոյն կեփին։ Այս որ կը տեսնեն հայերը ամեն կողմից բնականաբար կը վազեն կուզան խեղճ տղան ազատելու համար. բայց պարսիկները սուր և դաշոյն քաշած կը յարձակին հայերի վրայ և հինգ հոգի գէշ կերպով կը վիրաւորեն նոցանից, իսկ Դանիէլի նման գուբի մէջ նետւող հայ տղան չեմ գիտեր ինչ զարմանալի հրաշքով կազատուի ոտքերը կէս մը այրած և ինքզինքը բոլորովին կորսնցուցած վիճակի մէջ։ Բօպէի մը մէջ այս եղելութիւնը բոլոր քաղաքին [illegible]

մը նրանով զինուորւած էր գալիս, իսկ այդ մեծ բաղդից զուրկ եղողը ունէր իր ձեռքում անձը պաշտպանելի համար որ և իցէ մի բան, օրինակ գաւազան, մուրճ, քար և այլն և այլն։ Արևը ճիշդ միջօրէում գտնվում էր երբ ճակատամարտը սկսեց. բայց այս անգամ պարսիկները յաջողւել էին թուրքերից կամաւորներ վարձել կաշառքով, հայերի վրա զրպարտութիւններ ընելով և չը գիտեմ այլ ինչ միջոցով։ Այժմ ամենայն ինչ կատարեալ էր, բայց բան մէ միայն դեռ պակաս կը մնար, այն իսկ էր հրամանատարի մը ներկայութիւնը, և ահա յանկարծ պարսից մեծաւորները ասպարէզ գալով հրաման կընեն իրենց հայրենակիցներին ասելով. «զարկէք, սպաննեցէք այդ անհաւատները». ասոր վրա պարսից կատաղի ամբոխը յարձակվում էր խեղճ հայերի վրա, որք երբէք տրամադիր չէին մի այսպէս լաւ զինեալ թշնամիի հետ պատերազմելու, բայց և այնպէս ստուգիւ հիանալի բան էր տեսնել այն քաջութիւնը և եռանդը որ ամեն մի հայ մարդ երիտասարդի, պատանիի և տղայի դէմքին վրա արտայայտվում էր. նոքա պատրաստ էին նոյն օրը Վարդանանց զօրավարաց և Ս. Ղևոնդեանց գիւցազանց նման իրենց արիւնի վերջին կաթիլը հեղուլ ի պաշտպանութիւն Հայրենեաց. այլ աւա՜ղ, Թուրքաց զօրքերի գալուստը ի քթթելական խընդրոյն բոլորովին մի ուրիշ կերպարանք տուաւ. արդէն, պարսիկների սուրերից և դաշոյններից 15—20 հայեր ծանր վէրքեր ճարել էին, որոնցմէ բըղխած կարմիր արիւնը փողոցի յատակը ոռոգում էր, այլ սակայն նոցա փոյթ չէր այս. արի զինուորների նման հաստատամտութեամբ թշնամոյն կուրծք ոչ թէ կռնակ դարձնում էին հայերը։ Ընթերցող, ինչպէս հօս մի քիչ ուշադիր լեր, քանզի [illegible]

յանցաւոր մահմետականը պաշտպանել և ի նախատինս քրիստոնէութեան զայն դաւանողի իրաւունքը ոտնակոխ ընել, զրկել, բռնաբարել, միով բանիւ զայն ամենայնիւ չարչարել։ Ասի թիւրքին 500 տարուայ դաւանած և գործադրած մի վատ սկզբունքն է, որով տարակոյս չը կայ որ իր ձեռքով իր տունը հիմքից կործանում, քանդում է։ Ծեծողները հայերն են, վիրաւորողները հայերն են, արիւնը հայերի կուրծքերից, երեսից, գլխից, ճակատից, բազուկից, միով բանիւ ամենայն կողմից շիթ առ շիթ արագ արագ հոսում՝ գետինը կաթում է, ուրեմն ամենաապուշ, ամենայիմար մարդը տարակոյս չը կայ այն պիտի սոխպուի մտածել որ ամենէն առաջ և ամենէն աւելի հայի հարկ է օգնութեան փութալ և զայն պաշտպանութեան տակ առնել, բայց թուրք կառավարութեան զօրքը հրաման կը ստանայ սուինների (պայօնէթ) հարուածով հայերի վրայ յարձակիլ. ասոր վրայ պարսիկները առաւել ևս քաջալերուած նորանոր յարձակումներ կընեն անպաշտպան հայերի վրայ, որք իբր երամակ մը անմեղ գառնուկների կատաղի գայլերից և գիշատիչ ու պատառիչ գազաններից շրջապատեալ էին . . . Զօրքի սուիններից 50—60 հայեր ծանր կերպով վիրաւորուեցան, ամենքն էլ պատուաւոր անձինք, ընտանեաց տէր հայեր, իսկ թէ պարսիկներից և թէ զինուորներից ալ մինը վնասուած չէ. ասի յայտնի ապացոյց մ՚է որ հայերի միտքը և գիտաւորութիւնը չէր երբէք կարծնում մի յեղափոխութիւն յառաջ բերել և կառավարութեան դէմ ցոյցեր ընել, ապա թէ ոչ եթէ մի այդպիսի նըպատակ եղած լինէր անշուշտ հայերը իրենց ձեռքերում գտնուած վեց հարուածեանները եթէ [illegible]

(Կը շարունակուի)

պարլամենտական ընտրութեան դեռ չէ յաջողւում Թիւրքիայում, բայց որը կարող է մի օր շատ հեշտութեամբ գլուխ գալ բրիտանական ոսկու և մ կ ր ա տ ն ե ր ի [illegible]

հարկաւոր է և հնարներին էլ դիմել, դէպքերն էլ գնահատել, մարդիկներից էլ շահվել: Նպատակայարմար և շահվելու մարդ մենք համարում ենք ներկայ դէպքում, եւրոպական կաբինետների ուշադրութիւնը վաղուց արդէն գրաւած և մուսուլմանական աշխարհում իւր վարչական տաղանդով և հաւատարմութեամբ յայտնի, հայազգի Նուբար-փաշային: Եգիպտական վերջին անցքերը ցոյց տուին թէ որչափ է գրաւած նա Անգլիայի և Ֆրանսիայի վստահութիւնը, վասն որոյ այս պետութիւնները մեծ համակրութեամբ կը միջամտէին նորա համար, եթէ միայն հանգամանքները նպաստէին նորան. այս նպաստը թո՛ղ լինի հայերի իրանց կողմից, թո՛ղ հայերը ցոյց տան և ներկայացնեն նրան կանդիդատ, թո՛ղ հայերը ինիցիատիւ տան և խօսք գցեն նրա համար, թո՛ղ հայերը աշխատեն յարմարվել անգլիական պահանջներին, քանի որ մի աջողակ քայլ անելով մեծ օգուտներ կարելի է վաստակել ապագայի համար, քանի որ մի անգլիամոլ մարդուն Հայաստանի վրա ժամանակաւորապէս կառավարիչ նշանակելով, կարելի է այդ պաշտօնավարութիւնը Հայաստանի համար շինել մի sine qua non, որից կախված կը լինի ժամանակով և նորա ինքնավարութեան պայմանը:

Ահա մեր խորհուրդը, որ հնարաւոր ենք գտնում առաջարկել տաճկահայերին, ահա այն համ մուսուլման, համ քրիստոնեայ մարդը, որի նմանը էլ հազիւ կարելի է գտնել ամեն անգամ, ահա այն կանդիդատը, որը միատեսակ դուրեկան կարող է լինել Թիւրքիայի ու Անգլիայի կաբինետներին. Մնացածը հայերից է կախված....

Գրիգոր Նիկողոսեան

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Վան, 11 յուլիսի

Որովհետև բաւական ժամանակ է որ Վանայ թղթակիցը նամակ գրած չէ «Մշակին», պէտք է որ այս անգամ շատ տեղեկութիւններ հաղորդէ. և եթէ այս պատճառով քիչ մը երկար լինի այս նամակս, պէտք չէ որ ընթերցողներն ձանձրանան:

Իբր երեք շաբաթ է որ հաստատապէս կասեն թէ անգլիական և ռուսական փոխ-հիւպատոսներ պիտի գան Վան: «Մասիս» լրագիր մայիս 22 թուով անգլիական փոխ-հիւպատոսի անունը հրատարակեց արդէն որ է Մ. Քլէյթըն հարիւրապետ, իսկ ռուսականին համար դեռ Կ. Պոլսոյ լրագիրներէն ոչ մին տեղեկութիւն չը գրեց. միայն Կարինէն առնուած նամակներով և եկած ճամբորդներէն իմացուած է որ Վանայ փոխ-հիւպատոս նշանակուած է հայազգի պ. Կամսարական: Քանի որ անգլիական կառավարութեան ղեկը քրիստոնէից թշնամի մի անձի, մի հրէի (լորդ Բիկոնսֆիլդ) ձեռքն է, նորա Հայաստան խրկելիք հիւպատոսաց վրայ ամենևին յոյս չենք կրնար դնել. իսկ ռուսական փոխ-հիւպատոսէ մը մեծ ակնկալութիւն ունինք, զի կը հաւատանք թէ պիտի բողոքէ հարստահարութեանց դէմ և պիտի պաշտպանէ հայերն: Թիւրքեր կը նային Անգլիոյ վրայ իբրև իրենց դաշնակցի, իսկ Ռուսիոյ վրա՝ իբրև իրենց գլխուն վրայ՝ թոկ բռնողի (թօխմախճի):

Գիտէք անշուշտ որ Ապդիւլ-Համիդ ասիական գաւառներ երեք ճիւղ բարեկարգիչ մասնաժողովներ խրկած է: Դոցա միոյն գործն այն եղաւ որ Ջէյթունն նուաճեց և զօրք դնելով զօրանոց շինեց և փոխանակ մի հայու տաճիկ գայմագամ կարգեց: Իսկ միւս երկու մասնաժողովներն տակաւին այսպիսի սխրագործութիւն մը (?) չը գործեցին. այն մասնաժողովն որ Վանն ալ գալու պաշտօն ունի, դեռ Կարին նստած է: Տեղացի քիւրդեր և Թիւրքերն ի սկզբան վախնալով քննչաց գալստեան ազդեցութենէն առժամանակ մը հանդարտ մնացին: Բայց վերջերս գիտելով որ կուշանայ նոցա գալուստը և իմանալով որ ազդու խստութիւններ ձեռք չեն առնուր, նորէն սկսան իրենց չարագործութիւններն: Դեռ քիչ առաջ Հնդորան գիւղի ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԴՈՒՌԸ ԱՂԲՈՎ ԾԵՓԵՑԻՆ քիւրդերն: Տակաւին 18 օր է որ Ալճավազայ Կ ա ր ա-Ք է շ ի շ գիւղի խպառ կողոպտուելու լուրն այստեղ հասաւ: Այդ նշանաւոր գիւղի քանդիչն է Հ ա մ զ օ անուն արինկզակ քիւրդ մը, որ այժմ ունի իւր ձեռքին տակ 12 էն աւելի հայ գիւղեր, յորոց տուրք կառնէ բնակիչներն չարաչար կեղեքելով: Յիշեալ Հ ա մ զ օ ն Կ ա ր ա-Ք է շ ի շ գիւղն կողոպտելու առթիւ գիւղապետ Ա թ օ յ ի (որ քաջակորով և հարուստ մի հայ է Ջիրաքլու գիւղացի և շատ անգամ դիւցազնաբար պաշտպանած է հայեր քիւրդերու դէմ) քեռորդին սպաննեց փոխանակ Աթօյի որ բացակայ էր գիւղէն: 18 մարդիկ վիրաւորեց, ոմանց վէրք տալով, ոմանց ականջ կըտրելով: Վերջին կարգէն մի հայ տեմուեյաւ քաղաքի մէջ որ Աւանցի նաւավար է: Ուրիշ մի հայու մօրուքի մէկ կողմն կաշիով մէկ տեղ քերթեց Հ ա մ զ օ ն սրի մէկ հարուածով և ճամբու դրաւ զայն ասելով, «գնա և Վանայ կուսակալին որ մօրուք ունի, ասա, թէ մի օր ալ քո մօրուք այսպէս պիտի անենք:» Այդ խօսքէն զատ անթիւ հայհոյութիւններ խրկած էր կուսակալին սուլթանէն սկսեալ մինչև ամենայետին Թուրք պաշտօնէի մը վրա: Կախլանի մանչ Համբարձումն կուսակալի ներկայութեան պատմեց զասոնք ամէն. բայց նորին գըթասէր ներողամտութիւնը փոխանակ վրէժ առնելու, չը թողուց քաղաքացի հայոց հեռագրել Կ. Պոլիս Համզօի չարագործութիւններն, թէպէտ և հայերն բազմաստորագիր հանրագրով մը խնդրեցին իրմէ: Կը տեսնէք թէ որչափ կը պաշտպանէ կառավարութիւնը ապստամբ քիւրդերն. այս է որ քիւրդերն միայն հայոց վնաս կը տան և ոչ թէ տաճկաց ալ: Սուլթան, մարգարէն, պետական գանձ, նախարարներն և այլ և այլն հայհոյութեանց ենթակայ եղած կուզէ տեսնել կառավարութիւնը. բաւական է որ այդ ընող քիւրդերն հայոց վնաս տան, զանոնք ջնջել աշխատին: Բայց թող գիտնայ կառավարութիւնը որ ժամանակն անցած է, այլ ևս այդ նպատակ չը յաջողիր. երբ հեռագրատան պաշտօնէութիւնը յանձն չառաւ Հ ա մ զ օ ի վրայ բողոք հեռագրել, այն ատեն հանրագիրն ստորագրող հայերն մի գումար կազմելով յատուկ պատգամաւոր մը ընտրեցին և յիշեալ հանրագիրն նորա ձեռամբ Կարին քննիչ յանձնաժողովին խրկեցին բազմաթիւ բողոքագրերով մէկ տեղ, որք կը պարունակին անհամար գանգատներ զանազան հարստահարչաց վրայ, զորօրինակ՝ Դ ր պ ա ղ, Ջ է լ է ն կ և այլն և այլն: Կը յիշեն անշուշտ ընթերցողներն որ մեր թէ Կ.Պոլսոյ «Թ ե ր ճ է մ ա ն ը Է ֆ ք է ա ր» լրագրին և թէ «Մշակի» մէջ հրատարակուած նամակներովս միշտ այս գաղափարն յայտնած ենք որ դէթ հայոց դէմ գործուած հարստահարութեանց ուղղակի և անուղղակի քաջալերողն նոյն ինքն կառավարութիւնն է: Սորա ապացոյցներն յիշել աւելորդ է զի իւրաքանչիւր իրողութիւններն մեր ըսածը կը հաստատեն: Այս ամենուն վրա թող աւելնայ նաև հետևեալն յիշել: Կ ա ր ա Ք է շ ի շ ի կողոպտուելուն վրա յիշեալ Աթօն առաջարկեց հրաման տալ իրեն որ Հ ա մ զ օ ն նուաճէ, բայց հրաման չը տրուեցաւ. հրամանուղեց ոչ սպաննելու, այլ ձերբակալ ընելով կառավարութեան յանձնելու մը համար: Լորդ Սալիսպըրի որ գործիք եղած է մի հրէի, ըսած էր թէ «մինչև որ Թիւրքիոյ ելևմուտքը չը բարուքի, չէ կարելի բարեկարգութիւններ պահանջել»: Արդեօք սուլթանի պէտք կայ հրաման տալ Ա թ օ յ ի ն որ Հ ա մ զ օ ն ձերբակալէ և բազմաթիւ գիւղեր նորա աւարառութիւններէն ազատէ. աշխարհ թող դատէ Սալիսպըրի մարքիզի ընթացքը և Բիկօնսֆիլդի քաղաքականութիւնը:

Եթէ դեռ շարունակեմ հարստահարութեանց վրա գրել, նամակս ամբողջ կը լեցուի. և ուրիշ բաներ կը մնան առանց գրուելու: Ընթերցողներն այսչափ թող գիտնան որ Բերլինի դաշնագրին 61-դ յօդուածը դեռ երբէք գործադրուած չէ և դեռ ընդհակառակն հայոց նեղութիւններն բազմապատկած են, վասն զի կառավարութիւնը ինքն ալ անցաւ քիւրդերու և չէրքէզներու կարգը և անոնցմէ աւելի խստիւ կը կեղեքէ: Քանի մը երիտասարդաց մէջ խորհուրդ կայ Վանէն պատգամաւորներ խրկել Եւրոպա 61-դ յօդուածի գործադրութիւնը խնդրելու համար: Պատգամաւորներն ունենալու են բոլոր ժողովրդին ստորագրված մի հանրագիր իրենց ձեռքին մէջ: Արդեօք լաւ կը լինի այս մտադրութիւնը կատարել, թէև գործադրութեան սահմանը մտած չէ խորհուրդն, այլ տակաւին անմարմին խորհուրդ է միայն:

Ազգային կացութեան դառնանք: Դեռ կը շարունակուի առաջնորդարանի և կառավարութեան մէջ եղած գժտութիւնը, ոչ ոքի հոգ չէ մտածել թէ այս ընթացքը ուր կը տանի կամ ուր տանել պէտք է: Յարաբերութիւններն խզուած են Դրան հետ ասել, եթէ կառավարութիւնը չը ճանչնար առաջնորդարանի պաշտօնէութիւնը: Ուրեմն ինչ կանէ առաջնորդարանը (թէև զայն կառավարող Երեմիա եպիսկոպոս և մի աշխարհական է միայն). միայն նշանտուքի և հրամանքի ստակներն առնել. ըստ մեզ կամ պէտք է կառավարութեան ճանչցուի առաջնորդարանի պաշտօնական իշխանութիւնը կամ անկարևոր համարել զայն: Վերջինն անելու համար դեռ շատ բաներ պէտք է որ լինին...: Որչափ որ կառավարութիւնը անիրաւ լինի բայց գիտէք թէ առաջնորդարան ալ որչափ իմաստութեամբ կը շարժի, թէ ոչ. ահա օրինակ: Մարտի վերջերն մի օրիորդ Ա լ ա յ պ է յ ի (ոստիկանութեան տեսուչ) տուն փախաւ երիտասարդի մը առագաստէն, ում հետ բռնի ամուսնացուցած էր առաջորդարանն հակառակ օրիորդի բողոքներուն: Երկու անձէ կառավարուող առաջնորդարանն ինչ անէ, աղէկ է: Այն որ անթիւ հարստահարութեանց դէմ անտարբեր կը մնայ, 5—6 կղերներէ բաղկացեալ պատգամաւորութիւն մը խրկեց կուսակալին որ նորա առեան էնելով ըսաւ. «եթէ մինչև 24 ժամ ծանուցեալ աղջիկը առաջնորդարանին չը յանձնուի, մեր յարաբերութիւնը խզուած պէտք է նկատէք կառավարութեան հետ»: Քաջասիրտ կղերներն Իկնաթիեւի ուզեցին նմանիլ, բայց մոռցան յիշել որ նա ոչ 24 այլ 28 ժամ շնորհած էր Թուրքիոյ Սերբիոյ հետ զինադադար ընելու համար: Կուսակալն գլուխ երերցնելով մօրկ արաւ հայ Իկնաթիեւներու վերջնագրին, իսկ զինուորական փաշայն պատասխանեց թէ «այդպիսի վերջնական առաջարկութիւն մը միայն Ռուսիա համարձակեցաւ մեզ անել, այն ալ առանց արիւնհեղութեանց չընդունեցինք: Իսկ դուք ինչ բանի վրայ հիմնուելով այդպէս երախտապանձ կը խօսիք»: Այդ վերջնագիրն մարտ 20-ին մատուցուեցաւ, մինչև ցայսօր (յուլիս 11) 113 օր հետևապէս 2712 ժամ անցած է և դեռ աղջիկն առաջնորդարանի յանձնուած չէ: Չը գիտեմք թէ առաջնորդարանը իւր յարաբերութիւնը խզելով Դրան հետ, ինչ կը յուսայ թէ կը յաջողի անել և թէ իւր սպառնալիքն ինչ նշանակութիւն ունեցաւ, սպառնալիք մը որ հարստահարութեանց կենսական խնդիրներու համար երբէք չը համարձակիր անել:

Ահա այս տեսակ քաղաքականութիւն մը ունին այս տեղի պաշտօնական անձինք, իսկ թէ հասարակ կղերն ինչ համարում ունի ժողովրդեան առաջ իւր յետադիմական գաղափարներուն համար, զայդ գիտեն ընթերցողներն, եթէ կարդացեր են «Մշակի» մէջ «Թ է ր ճ է մ ա ն է» արտատպուած մարտ ամսի 31 ամսաթիւ նամակը «Հայաստանի սուրհանդակ» վերնագրով: Տեղւոյս կղերն շատ և շատ հեռի է ներկայ պահանջմանց համաձայն գտնուելէ, դեռ 1700-ի ոգւով կը շարժի, դեռ 1500-ի գործերով կերևի (բացառութիւնը անուրանալի): Ձեզ պատմեմ հետևեալ զարմանալի կամ յիմարական բան, զոր եթէ կուզէք, առաջնորդող յօդուածի մը նիւթ անելով ձեր ահարկու գրչովն քննադատեցէք: Ալճաւազ գաւառի (ի հնումն Արծկէ(!)) մէջ կը գտնուի մի քաջակորով հայ որ մի կղերի հրամանով 15 տարիէ ի վեր դատապարտուած է մշտնջենաւոր պահք պահելու, պատճառ, որ այդ անձը մի օր երեք քուրդ սպաններ է որոնք կուզէին զինքն սպաննել և կառավարութեան դատարանէն անպարտ ելեր է, ապացուցանելով թէ եթէ ինքն քիւրդերն չը սպաննէր, նոքա զինքն պիտի սպաննէին: Քաղաքի մէջ բազմաթիւ անձինքը յիշեալ անձն տեսեր, իրեն հետ խօսեր են, բայց չեն կրցած զինքն համոզել որ իւր կենաց նշանակեալ ապաշխարանքն կատարել է: Այսպէս ահա անթիւ անձինք կան որ քուրդ սպաննել ոճիր կը համարին հոգևորապէս կղերներէ լսելով և կը զգուշանան դիմադրելէ: «Ով որ քուրդ կամ տաճիկ սպաննէ նորա մեղաց ենթակայ կը լինի, կասեն կղերներն» և որովհետև տգէտ հայերն կը կարծեն թէ քուրդերն և թուրքերն շատ մեղք ունեն, այդ պատճառով կը քաշուեն նոցա մեղաց ենթակայ լինելէ: Կը յուսամք թէ օր մը կը վերջանայ այս դժոխային գաղափարն և Վանայ հոգևոր իշխանութիւնը ուրիշ և լաւ կերպարանք մը կը ստանայ:

Առաջնորդարանի ներկայ դրութիւնը շատ չը պիտի տևէ, զի սահմանադրութեան համաձայն գաւառական երեսփոխաններ կընտրուին այս օրեր և երբ կաւարտին այն ատեն նոր առաջնորդ, նոր ժողով և նոր վարչութիւն կունենանք: Մինչև ցարդ 30 երեսփոխան ընտրուած է, ատոնցմէ 17 յառաջդիմական, 13 յետադիմական կուսակցութեան կը պատկանին: Իւրաքանչիւր երեսփոխանի ընտրութեան ատեն երկու կուսակցութիւններն անթիւ ճիգ կը թափէին և կը թափեն իրենց յաջողցնելու համար: Ընդհանուր կարծիք է թէ երբ յառաջդիմական կուսակցութիւնը յաջողի երեսփոխանաց (որք 49 հոգի պիտի լինին) մեծամասնութիւնը իւր ընտրելներէն կազմել, Վանայ առաջնորդ պիտի ընտրէ Խրիմեան հայրիկ, և մեք ահա կասենք թէ այն ատեն Վանայ համար մի նոր դարագլուխ պիտի լինի: Երանի այն օրուն:

Մինչ մէկ կողմէն երեսփոխանական ընտրութիւններ կը կատարուին, մայիս 27-ին աննման շքեղութեամբ և ճաշկերոյթով սահմանադրութեան տարեդարձը տօնուեցաւ այստեղ: Հանդիսավայրն էր Վարագ նուիրական վանք: Հանդիսին գործադիր յ ա ռ ա ջ դ ի մ ա ս է ր միութիւն անուն նորակազմ ընկերութիւնն էր, որոյ գործադիր ժողովոյ նախագահն է պ. Մ. Փորթուգալեանց և քարտուղարն պ. Մարկոս Նաթանեան: 4000-էն աւելի երկսեռ ազգայինք մասնակցում էին հանդիսին: Ուրախութիւնը ընդհանուր էր. դժբաղդաբար խիստ քիչ տևեց, զի 3 օր վերջ յիշեալ պ. Մ. Նաթանեանի 20 ամեայ եղբայր պ. Մատթէոս մի բարձր տեղէ վար իյնալով անմիջապէս մեռաւ և անհուն սգոյ մէջ թողեց Վանայ ժողովուրդ:

«Արարատեան» ընկերութեան տեսչութեան ներքև մի դպրոց ալ բացուեցաւ Հայոց Ձոր գաւառի Կ ե մ գիւղին մէջ: Այս դպրոցի ծախքը Բ ա ր ե գ ո ր ծ ա կ ա ն ընկերութիւնը կը վճարէ, իսկ տեսչութիւնը «Արարատեան» ընկերութիւնը կը վարէ: Այս դպրոցի բացման հրամանն մայիս 10-ին հեռագրով հաղորդուեցաւ Վասպուրականի «Արարատեան» տեսուչ պ. Մ. Փորթուգալեանցի և նա 7 օրուան մէջ վարժարանն բանալով մայիս 17-ին հեռագրեց Կ. Պոլիս բացման լուրն: Այս առթիւ պէտք է յիշել պ. Հայկակի մի նամակի այն կտորը, յորում կասէր՝ «Արարատեան» ընկերութիւնը մի հեռագիր առաւ Վան քաշէ. հոն մի դպրոց կը բացուի:»

Ամերիկայի 3 միսիոնար կայ այստեղ. դոցա մին Մր. Ս ք ա թ վերջին տարիներս Ամերիկա գնալով գործիքներ բերաւ այստեղ, որոցմով Վանայ ծովուն վրայ մի փոքր շոգենաւ պիտի շինէ: Գործն կաւարտի քիչ ատենէն, բայց կասեն թէ շոգենաւն միայն իրենց համար պիտի ծառայէ և թէ երկրի ժողովրդեան օգտակար չը պիտի լինի. երեք անձինք խորհեցան իրենց յատուկ շոգենաւ ունենալը, իսկ Վանայ ամբողջ ժողովուրդը չը խորհեցաւ:

Ս մ բ ա տ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Ներկայ համարի մէջ տեղի պակասութեան պատճառով մեր այսօր ստացած հեռագիրները չը կարողացանք տպել.

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Дозволено Цензурою 8 Августа 1879 г. Тифлисъ. Типографія А. А. Михельсона

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ «ՓՈՐՁ» ԱՄՍԱԳՐԻ

Եօթերորդ և ութերորդ (յուլիսի և օգոստոսի) համարները:

Բովանդակութիւն.—1. Հացի խնդիր, ազգային վիպասանութիւն Պերճ Պռօշեանցի: 2. Դատաստանագիրք Մ. Գօշի, իրաւաբանական հետազօտութիւն Վահան փ. Բաստամեանցի: 3. Բնաւորութիւնների ժառանգականութիւնը, Ս. Պալասանեան: 4. Վանից մինչև Տիգրիս, գործ Գ. Պասլի: 5. Վեհաժողով, Մշեցու նոր սերունդ, վանեցոց հունուագը, բանաստեղծ Բ. ... 6. Շրջաբերական գրատարաններ, ձառ Լ. Մորանդիի: 7. Բածութիւններ Գամառ-Քաթիպայի: 6. ... Ազգային տեսութիւն.—8. Օսմանեան թումի նահանգը, գործ Օսկար Յէյֆելդերի: Ազգային տեսութիւն.—8. Օսմանեան ինքնակալութիւն և Ռուսահայք, Ծերենց:—9. Տեղեկագիր «Դպրոցասիրաց—Արևելեան» ընկերութեան: Սկզբնական կանոնք Կարուց Ս. Լ. գրադարանի: Հիմնական կանոններ Կիլիկեան ընկերութեան: 10. Ցուցակ նուիրատուութեանց Ռուբինեան—երկրագործական ուսումնարանի: 11. Նամակներ խմբագրին: Քաղաքական տեսութիւն—12. Իշխան Լուի Նապօլէոնի մահը:—13. Հաշիւ յուլիսի 6-ի ներկայացման յօգուտ հանգուցեալ Ամերիկեանցի ընտանիքի: 14. Գաղղիերէն-Հայերէն-Տաճկերէն բառգիրք, Նորայրի: 15. Ազդ: Յաւելուած.—16. Խաթաբալա, կոմեդիա Գ. Սունդուկեանցի: 17. Յայտարարութիւններ:

Ստորագրուել կարելի է Թիֆլիսում «Փորձի» խմբագրատանը և Կենտրոնական գրավաճառանոցում: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել խմբագրին հետևեալ հասցէով.—Тифлисъ. Въ Редакцію Армянскаго журнала „Пордзъ"

Խմբագիր-Հրատարակիչ ԱԲԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

վաճառվում են, 'ի մէջի այլոց, հետևեալ հայերէն գրքերը.

	Ր.	Կ.
Օր. Տէր-Մարկոսեանց՝ Թ ա ւ ա մ ա գ Մ ե գ ո ւ, պատկերազ.	—	40
Բժ. Տիգրանեան՝ Մ ա ր մ ն ա կ ա զ մ ա կ ա ն բ ա ռ ա ր ա ն	1	—
Բժ. Բաբայեան՝ Ո ւ ս ո ւ մ ն ա ր ա ն ի ա ռ ո ղ ջ. հ ա ր ց ե ր	1	—
Սրուանձտեան՝ Թ ո ր ո ս Ա ղ բ ա ր մ. ա.	1	25
— Մ ա ն ա ն ա յ	1	75
— Շ ո ւ շ ա ն Շ ա ւ ա ր շ ա ն ա յ	—	50
Խրիմեան՝ Հ ր ա ւ ի ր ա կ Ա ր ա ր ա տ ե ա ն	1	25
— Ս ի ր ա ք և Ս ա մ ո ւ է լ	1	45
— Յ ի ս ո ւ ս ի վ ե ր ջ ի ն շ ա բ ա թ ը	—	70
— Մ ա ր գ ա ր ի տ Ա ր ք ա յ ո ւ թ ե ա ն	—	75
— Դ ր ա խ տ ի ը ն տ ա ն ի ք	1	25
— Վ ա ն գ ո յ ժ	—	20
Պէշիկթաշլեան՝ Մ ա տ ե ն ա գ ր ո ւ թ ի ւ ն ք	2	75
Կոստանեան՝ Մ է թ ո դ ի ն վ ե ր ա յ	—	75
Գուրեան՝ Տ ա ղ ք և Թ ա տ ե ր ե ր գ ո ւ թ ի ւ ն ք	1	75
Ալթունեան՝ Տ ե ղ ե կ. Հ ա յ ո ց գ ա ղ թ ա կ ա ն ո ւ թ ե ա ն	1	20
Ծերենց՝ Թ ո ր ո ս Լ և ո ն ի	1	—
Հալլաճեան՝ Ն ո ր ե ր գ ա ր ա ն	—	75
Զերազ՝ Գ ր ա կ ա ն փ ո ր ձ ե ր	1	—
— Ա զ գ ա յ ի ն դ ա ս տ ի ա ր ա կ ո ւ թ ի ւ ն	1	—
— Հ ա յ ա ս տ ա ն և Ի տ ա լ ի ա երկ. տիպ	—	60
— Թ է ի ն չ շ ա հ ե ց ա ն ք Բեռլ. վեհաժ.	—	40

Երևանեան Հրապարակի վրա ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ կարավանսարայի դէմուդէմը № 11. տան վերի յարկում վարձով տրվում է մէկ ԴԱՀԼԻՃ ծառայով, լաւ կարասիքով և առաւօտ-երեկոյ սամովարով. դահլիճը մի բալկօն ունի իր առաջ: Գինն է ամսական 40 րուբլ: Բացի դահլիճը մի և նոյն տանը վարձով տրվում են նոյնպէս առանձին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ կարասիքով ծառայով, սամովարով և լուսաւորութենով. այդ սենեակները ամսական արժեն 25, 20 և 15 րուբլ: Այդ սենեակներում կարելի է նոյնպէս ընկերով բնակվել: Հարցնել մի և նոյն տան դրան առաջ միրգ ծախող ՅԱԿՈՎԲԻՆ:

Յունիսի 17-ին Արծրունու թատրոնում բարեգործական նպատակով տուած ներկայացումից գոյացաւ 294 ր. գումար. տոմսակներ ծախվեցաւ 226 ր. 70 կ., իսկ ընդհանուր մուտքի մնացած մասը, այսինքն 67 ր. 30 կ., զանազան անձերի զոհաբերութիւնն է կազմում: Ծախսերի բոլոր գումարը կազմում է 139 ր. զուտ գումար մնում է 155 ր., որը յանձնվեցաւ պ. Փուլինեանցին հասցնելու ըստ պատկանելոյն: Մեր սրբազան պարտաւորութիւնն ենք համարում՝ մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը յայտնել այն անձանց, որոնք իրանց ներկայութեամբ պատուեցին մեր ներկայացումն:

«ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԹԵՐԹ» ԱՄՍԱԳՐԻ

Խմբագրութիւնից

«Մանկավարժական Թերթը» իւր երկրորդ տարուայ շրջանում հրատարակվելու է նոյն ուղղութեամբ և ծրագրով, ինչպէս որ առաջին շրջանում՝ հետևեալ պայմաններով:

1. Տարեկան կը լինի 10 գրքոյկ, իւրաքանչիւրը 6 թերթից (96 երես):

2. Տարեկան գինն է ամենայն տեղ 6 ռ.:

3. Մինչև սեպտեմբերի 10-ն բաժանորդագինը վճարող բաժանորդը կը ստանայ ձրի յունիս ամսի վերջին մի ընտիր հեղինակութիւն հայերէն լեզուով թարգմանութեամբ կամ ինքնուրոյն՝ ընթերցանութեան համար:

4. Եթէ բաժանորդաց թիւը հասնի մինչև 480-ի, այն ժամանակ խմբագրութիւնս իւր բաժանորդներին ձրի տալու է երկու գիրք:

5. Ուսուցիչները կարող են բաժանորդագինը վճարել երկու նուագ. առաջին երեք րուբլին յուլիսի սկզբին. միւս երեք րուբլին նոյեմբերի մինչև 6-ն: Վերջին նուագի բաժանորդագինը ուշանալիս «Թերթը» չի ուղարկվի նոյեմբերի գրքոյկից սկսած մինչև դրամը ստանալը:

6. Որ և իցէ գրքոյկի չը ստանալու մասին բողոք հարկաւոր է ուղարկել ուղղակի խմբագրութեանս հետևեալ №-ը ստանալուն պէս:

Բաժանորդ գրուիլ ցանկացողները կարող են դիմել խմբագրութեանս գրասենեակը, որ գտնվում է պ. Յ. Մարտիրոսեանի տպարանում, Օրբէլեան փողոցի վերայ, Ալէքսանդրեան պարտէզի մօտ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. Въ контору Редакціи Армянскаго Журнала „Педагогическій Листокъ".

Խմբագիր ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ:

ԲԱՐՁՐ ուսում ստացած մի ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ պատրաստում է աշակերտներին գիմնազիական կուրսի բոլոր ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻՑ: Հասցէն կարելի է իմանալ «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը:

2—4

Ըստ հրամանի լուսաւորչեան ՀԱՅՈՑ ՍԻՆՕԴԻ ՍՐԲՈՑ ԷՋՄԻԱԾՆԻ, յԱտենի վիճակայի կոնսիստորիայի Վրաստանի և Իմէրէթի նշանակեալ է ԱՃՐԴԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ յ3 օգոստոսի սոյն ամի և ԿՐԿՆԱՃՐԴԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ յ8 նոյն ամսոյ վասն տալոյ կապալաւ ՋԳՏԱՆԵՑԵԱԼ 'Ի ՏՓՂԻՍ ՔԱՂԱՔԻ ԱԹՈՌԱՊԱՏԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾՍ ցանկացողք կարեն տեսանել զպայմանն 'Ի ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ կոնսիստորիայի յիւրաքանչիւր Ատենական աւուր մինչև ց-2 ժամն յետ կէս աւուր:

Անդամ կոնսիստորիայի Սարգիս աւագ քահանայ Աղաջանեանց

2—3

Մօզդօկի Հայոց երկսեռ ուսումնարաններում հարկաւոր է մի ուսուցիչ հայոց լեզուի, 24 դասի համար տարեկան 5—600 ր. ռոճկով:

Ալէքսանդրապօլի վիճակային դպրոցի պատրաստական դասատանց համար նոյնպէս հարկաւոր են երեք ուսուցիչ 24 դասի համար տարեկան 4—500 րուբլի ռոճկով: Ցանկացողները կարող են դիմել վերոյիշեալ ուսումնարանների վարչութիւններին կամ պ. Նիկ. Տէր-Ղևոնդեանին Կենտրոնական Գրավաճառանոցում:

3—3

ԿՕՄԻՍԻՈՆԻ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ համար 1867 ին ՎԻԵՆՆԱ հիմնեալ ՄԵՐ ՏԱՆԸ մէկ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՆ ԱԼ բացված է ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ քարավանսարայում № 16. Եւրոպայ'ի ընտիր ֆաբրիկաներէն զանազան տեսակ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ բերել տալու պայմանաւ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ պատրաստ ենք: Ցանկացող պարոնայք ապրանաց օրինակները կարող են տեսնել առաւօտեան ժամը 9-էն մինչև 2 և 5-էն մինչև 7:

Շահինով և Բօրօվիչ.

1—10

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 9	Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Յ Ց	ԹԻՖԼԻՍ 1879

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Օգոստոսի 8-ին)

	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալը)	7	98
Հին 84 պր. մ. արծ. 1000 մ.	1480	—
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »	1240	—
Վիդրիշնի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	238	—
Երկրորդ 5% վիդրիշնի »	237	—
Մարսելի կուրսը 269—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի վրա	9	40
Վենայի կուրսը արժէ 121 գլ.	100	—
Դուրեժի բարաթը	4	80
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	310	—
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	—	—
Շաքարը բրօցկու	7	05
» միւս տեսակը	6	95
» շաքար աւազը	5	60
» տրանզիտը	5	10
» մաքուր վճառած	10	—
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից	8	—
Միւս տեսակը հին սերմից	7	40
Բուրդը Թուշի	7	50
» Թարաքամի	4	—
Ալիւրը Շորագալու	2	20
» Երևանի	—	—
Գարին	1	40
Մոմը բնաճարպի (стеар.)	12	40
Մետաքսը Նուխվայ	180	—
Կախեթունը	100	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոժ.)	50	—
Ցրիզոնը (լաւը) Ագուլեաց	60	—
Կօֆէն մօկօյի	26	—
« լիւանի	22	—
« Մանտինիյօն	18	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները	1	
Ռուսաստան	2	
Աւստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծննդականների ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, օրը 50 կօպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ: Առանձին սենեակներում ամիսը 30—50 րուբլ: Կանանց հիւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական:

Երթևեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 9½ մինչև 11 ժամ առաւօտեան, Բժշկապետ Անանով:

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամին 21 րօպէ առաւօտեան: Մինչև Միխայլովօ (խուռն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րօպէ:

	առաւօտ:	երեկոյեան.
Թիֆլիսից	9. 21	5. 18
Գօրի	11. 58	9. 43
Միխայլօվօ	1. 29	11. 59
Րիօն	6. 47	
Փօթի	9. 40	

	առաւօտ:	
Փօթիից	9. 13	
Րիօն	12. 13	
Միխայլօվօ	5. 39	1. 37
Գօրի	7. 5	4. 8
Թիֆլիս	9. 31	7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխեթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ	5. 22	3. 92	2. 18
Րիօն	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փօստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7: իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան:

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փօստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր: Բագուի տրակտից՝ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր: Նուխու տրակտից չորեքշաբթի և կիրակի: Բելիկլիւչի տրակտից երեքշաբթի և շաբաթ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

	կօպ.
Բաց նամակ արժէ	2
Ռուսաստան և Եւրօպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ	7
Ամերիկա	7
Պարսկաստան	7
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտեան 8-ից մինչև 10 ժամը:

Երկուշաբթի. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հիւանդութիւնների:

Երեքշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Բէյեր աչքի հ., Ժուրավլեվ կաշու և վեներական հ., Բաքօվ կրծքի և ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և մանկական հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Բաքաեվ ջղային և հոգեկան հ.:

Հինգշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Ժուրավլեվ կաշու և, վեներական հ.:

Ուրբաթ. Լիսիցեվ ներքին հ., Բաքօվ կրծքային և ներքին հ., Բաքաեվ հոգեկան հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և մանկական հ.:

Շաբաթ. Վերմիշեվ ներքին հ., Բէյեր աչքի հ., Ժուրավլեվ կաշու և վեներական հ.:

Օբբէխտ, ատամի հ., ընդունում է իր տանը ամեն ժամանակ խեղճ հիւանդներին Բժշկանոցի տոմսակով:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

—ՄՕԶԴՕԿ. Գ. Պ. Է. Մինչև տարեկան բաժանորդագինը չը վճարէք պրեմիա ստանալու իրաւունք չէք ունենայ:

—ՄԱՆԳԼԻՍ. Ն. Ա. Ձեր նամակը հետաքրքիր չէ: Բոլոր մտքերը, մաշված են: Շարունակեցէք գրել, գուցէ հետևեալ նամակը աւելի հետաքրքիր կը լինի:

—ԱՍՏՐԱԽԱՆ. Զ. Ա. Ք. Բ. Ձեր ուղարկած նամակից երևում է, որ վիճակաւոր առաջնորդը տացել է ձեզանից 625 ր. յօգուտ «Արարատեան ընկերութեան» և այդ փողերը մեզ է ուղարկել, բայց դուք չէք մեկնում ինչպէս է պատահել, որ նուիրատուների ցուցակի համեմատ աւելի փող է հաւաքված, իսկ մեզ միայն 625 ր. է ուղարկված: Մեկնեցէք այդ տարակուսանքը: